Koppeling
Kwink en Kindbegrip

Kindbegrip
van ParnasSys

KWINK
VOOR SOCIAAL-EMOTIONEEL LEREN

© 2024 Kwintessens, Amersfoort
www.kwintessens.nl

Ontwikkeld door Gouwe Academie, Parnassys en Kwintessens

Gouwe Academie is een onderwijskundige kennispartner voor bedrijven met ICT-oplossingen voor het onderwijs. Wij verzorgen scholingen voor onze partners ParnasSys en Gynzy en bij onze eigen producten Zien!, Kindkans en Leer- en ontwikkelingslijnen 0-7 jaar.

Redactie
Doreanne Tigchelaar, MSEN, Zien!
Wouter Siebers, projectleider Kwink
Cora Vlaming, eindredactie
Brenda de Wilde, bureauredactie

Inhoud

Inleiding	2
Algemene informatie Kwink	2
Algemene informatie Kindbegrip	3
Koppeling tussen Kwink en Kindbegrip	4
Jaarplanning	5
Stap naar het handelen	5
Kwink emotiewiel	8
Circus IK	9
Kwink-archief	9
Bronnen	9

© Kwintessens.nl

Inleiding

Voor je ligt een document waarin de koppeling wordt gemaakt tussen Kwink en Kindbegrip. Dit document is bedoeld voor scholen die Kwink gebruiken als sova-methode en daarnaast Kindbegrip gebruiken om de sociaal-emotionele ontwikkeling, het welbevinden en de sociale veiligheid van leerlingen in beeld te brengen.

Hoe beide systemen elkaar kunnen versterken wordt in dit document toegelicht. Hiervoor wordt eerst meer informatie gegeven over Kwink, waarbij de nadruk ligt op de preventiepiramide van Deklerck. Daarna wordt de handelingsgerichte aanpak van Kindbegrip toegelicht. Het document sluit af met concrete tips voor het handelen.

Algemene informatie Kwink

Kwink is een online methode voor sociaal-emotioneel leren[1] voor groep 1 t/m 8 van het primair onderwijs, inclusief burgerschap en mediawijsheid. Kwink biedt een doordacht SEL-programma, gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten. Praktisch, leuk en altijd actueel. Gericht op preventie (van bijvoorbeeld pesten op school) en de kracht van een veilige groep.

Kwink is geïnspireerd op het boek *Groepsplan Gedrag* van dr. Kees van Overveld (2012). Kees van Overveld is inhoudelijk adviseur van Kwintessens, de maker van Kwink. Hij bundelde zijn ervaring, kennis én bewezen wetenschappelijke inzichten in het boek *Groepsplan Gedrag*. Internationaal onderzoek (www.casel.org) wijst uit dat een sterk ingevuld programma voor sociaal-emotioneel leren (SEL), in combinatie met goed klassenmanagement en een veilig klassenklimaat, ook tot betere resultaten leidt voor taal, lezen en rekenen.

Wanneer je met Kwink werkt, volg je de jaarplanning van de methode. In 20 lessen per schooljaar komen de vijf SEL-competenties aan bod. Alle groepen volgen op hetzelfde moment in het jaar dezelfde les. Dit zorgt voor een schoolbrede aanpak, wat effectiever is in het versterken van sociaal-emotionele competenties. In de lessen en de jaarplanning volgt Kwink de fasen van groepsvorming. In de eerste weken – ook wel de Gouden Weken genoemd – staat deze groepsvorming centraal. Een klas die de verschillende fasen van groepsvorming goed heeft doorlopen, zal daar in de rest van het schooljaar veel baat bij hebben. Er heerst een goed klimaat en er kan rustig(er) worden gewerkt.

Kwink zet in op het preventief handelen.[2]
Een school heeft met de eerste drie niveaus van de preventiepiramide van Johan Deklerck te maken. Kwink werkt met name aan het derde niveau. Hieronder vind je de eerste drie niveaus uitgewerkt. Wil je meer weten, lees dan het katern *Versterken van pedagogisch vakmanschap* van Kwink, die je kunt vinden in de digitale leeromgeving van Kwink. Ga op de startpagina naar Meer informatie, selecteer een bouw en vervolgens Circus IK.

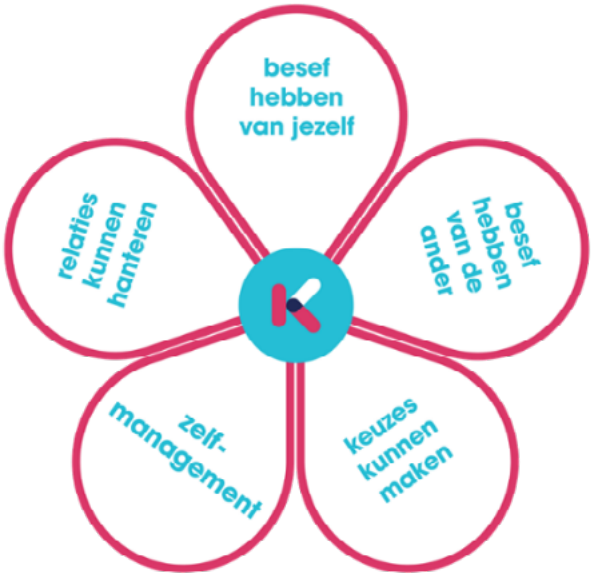

1) SEL-competenties binnen Kwink

Aan de basis van de preventiepiramide **(niveau 0)** staat de samenleving, hier heb je vaak weinig invloed op maar is wel bepalend voor de normen en waarden waarmee de kinderen je klas binnenkomen. Wat de kinderen van huis uit meekrijgen, valt niet automatisch samen met de pedagogische keuzes die gemaakt worden in de school. Vaak gaan scholen ervan uit dat voor kinderen vanzelf duidelijk is wat de schoolregels zijn, maar dat is voor lang niet iedereen zo.

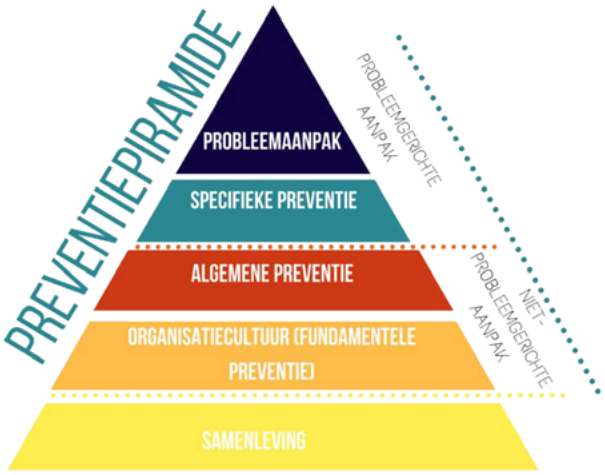

2) Preventiepiramide Deklerck

Het is daarom belangrijk om duidelijke schoolregels te hebben en deze expliciet te maken naar de kinderen toe. Dit is het **eerste niveau**, de organisatiecultuur. Het pedagogisch vakmanschap van de leerkrachten wordt versterkt door met het team te spreken over gedrag, hoe leerlingen worden aangesproken en welke preventieve interventies getroffen kunnen worden. Samen vind je een nieuwe, gemeenschappelijke taal voor bijvoorbeeld het oplossen van conflicten. Wanneer dit voor iedereen in de hele school hetzelfde is, help je kinderen in wat er van hen verwacht wordt. Dit betekent ook dat je als collega's elkaars leerlingen aanspreekt op gedrag, bijvoorbeeld als je in de gang of op het plein iets ziet wat niet binnen de schoolregels past.

Daarna komt het **tweede niveau,** de algemene preventie. Hier werk je aan met de gedifferentieerde en schoolbrede aanpak van Kwink. Door het gebruik van Kwink in de hele breedte van de school werk je aan een gezamenlijke taal en scherp je de schoolafspraken uit het eerste niveau aan. Je hebt het in de klas over de vijf gedragscategorieën[1] en je leert leerlingen hierin een weg te vinden. Kwink helpt om tot een gezamenlijk vocabulaire te komen, en tot een gezamenlijk beeld van gewenst gedrag.
Met Kwink kun je in de klas goed uit de voeten, maar het wordt het lastig om met Kwink schoolbreed optimale resultaten te halen, als het eerste preventieniveau op school niet geregeld is. Daarom is het verstandig om tegelijk ook schoolregels op te stellen en met al het personeel binnen de school dezelfde taal te hanteren.

Algemene informatie Kindbegrip

Kindbegrip van ParnasSys is een verrijkt observatie-instrument waarmee leerkrachten sociaal-emotionele competenties van leerlingen in de leerjaren 1 t/m 8 kunnen observeren en analyseren, om daarna hun handelen daarop te kunnen afstemmen. Kindbegrip bevat een vragenlijst voor leerkrachten en een vragenlijst voor leerlingen in de groepen 5 t/m 8. Het biedt leerkrachten een breed overzicht van het sociaal-emotionele leren, en helpt leerkrachten om zo efficiënt mogelijk te bepalen welke leerlingen extra aandacht nodig hebben.

Binnen Kindbegrip wordt, net als bij Kwink, het model van sociaal-emotioneel leren (SEL) gebruikt. Sociaal-emotioneel leren is een ontwikkelingsproces waarin leerlingen fundamentele levensvaardigheden opdoen (Van Overveld, 2017). Deze levensvaardigheden zijn op te delen in drie groepen van competenties: emotionele, sociale en morele competenties.[3] Er zijn vragenlijsten voor de leerkracht en de leerlingen om deze SEL-competenties in beeld te brengen, en daarnaast biedt Kindbegrip een leerlingvragenlijst om de sociale veiligheid te monitoren en uit te wisselen met de inspectie.

3) Het SEL-model binnen Kindbegrip

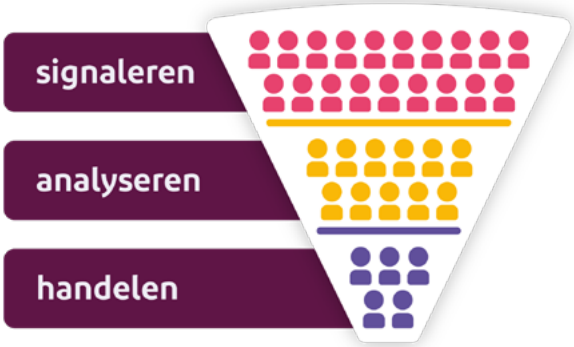

4) De handelingsgerichte aanpak binnen Kindbegrip

Kindbegrip werkt met een gestructureerde, handelingsgerichte aanpak,[4] waarbij je in de signaleringsfase de SEL-competenties in beeld brengt. Op deze manier verlies je geen enkele leerling uit het oog. Wanneer je de resultaten bekijkt, maak je keuzes van welke leerlingen je een completer beeld wilt krijgen. Die neem je mee naar de analysefase. In de analysefase verzamel je extra gegevens, dit kan bijvoorbeeld door een kindgesprek of door het plannen van een extra observatiemoment. Aan de hand van deze verzamelde informatie bepaal je welke leerlingen je extra ondersteuning gaat bieden in de handelingsfase. Binnen het systeem kun je gebruikmaken van de handelingssuggesties.

Naast de aanpak op individueel niveau, is het goed om ook op groepsniveau naar de overzichten in Kindbegrip te kijken. Het zal je opvallen dat je voor veel leerlingen tevreden zult zijn met het beeld dat je krijgt uit de ingevulde vragenlijsten. Welke competenties zijn sterk aanwezig in jouw groep? En welke competenties wil je versterken? Door Kindbegrip ook op groepsniveau in te zetten, hebben alle individuele leerlingen baat bij de aanpak. Wanneer je namelijk groepsbreed aan de slag gaat, stimuleer je dat de leerlingen leren van elkaar. Er zijn ongetwijfeld leerlingen bij die een vaardigheid al in een hogere mate beheersen. Zij kunnen door hun gedrag een voorbeeld zijn voor de rest van de groep. Zij laten bijna als van nature zien hoe je dat kunt doen. Dat kan anderen in de groep helpen om tot gedragsverandering te komen. Deze voorbeeldfunctie hoeft overigens niet altijd expliciet benoemd te worden. Per situatie kan het verschillend zijn welke leerling de vaardigheid al in een hogere mate beheerst. Deel de groep zo in dat er heterogene groepjes ontstaan en laat ze met elkaar oefenen en van elkaar leren.

Koppeling tussen Kwink en Kindbegrip

Wanneer je gebruikmaakt van Kwink en Kindbegrip, hanteer je voor sociaal-emotioneel leren dezelfde begrippen. In de sova-lessen komen termen aan bod die ook terugkomen in de vragenlijsten van Kindbegrip. Hierdoor sluiten beide systemen mooi op elkaar aan. Als leerkracht heb je door de gegeven lessen al een goed beeld van de SEL-competenties van de leerlingen, en ook de leerlingen zullen de stellingen van de vragenlijst beter begrijpen, omdat ze gewend zijn om vanuit die manier naar zichzelf en hun gedrag te kijken.

Jaarplanning

Een afname van Kindbegrip doe je minstens eenmaal per jaar voor de gehele groep. De weken rondom de herfstvakantie zijn hiervoor het meest geschikt. Dit advies is gebaseerd op de fasen van groepsvorming: rond de herfstvakantie heeft je groep deze eerste fasen van het vormen van een groep doorlopen. In de eerste weken van het schooljaar staan er binnen Kwink lessen over groepsvorming centraal, deze zijn goed te gebruiken als observatiemoment voor de stellingen van Kindbegrip. Mocht je behoefte hebben aan extra observatiemomenten, dan kun je hiervoor ook de activiteiten van het blad 'Invulondersteuning' uit Startpakket 2 van Kindbegrip gebruiken.
Als je je leerlingen door de tijd heen goed wilt volgen, dan is het aan te raden om de (leerling)vragenlijst tweemaal per jaar in te (laten) vullen. Een goed moment voor een tweede afname is de periode tussen de voorjaars- en meivakantie. Deze kan tevens dienen als evaluatie van de handelingsfase die je na de eerste afname hebt doorlopen.

Stap naar het handelen

Wanneer je Kindbegrip hebt ingevuld en de resultaten hebt geanalyseerd, wil je mogelijk gericht inzetten op bepaalde SEL-competenties. Gebruik hiervoor de handelingssuggesties uit de Kindbegrip-bibliotheek, of kijk binnen Kwink welke mogelijkheden er zijn. Hieronder vind je vier mogelijkheden uitgewerkt: Kwink-slagen, het Kwink emotiewiel, Circus IK en lessen uit eerdere jaren, die je vindt in het Kwink-archief.

Kwink-slagen

De Kwink-slagen zijn technieken die leerlingen helpen uitvoering te geven aan de verschillende gedragscompetenties. Kinderen leren om bepaalde situaties op te lossen door een vaste aanpak te hanteren. Zo zijn er Kwink-slagen voor het oplossen van conflicten, geweldloos communiceren en het vergroten van de concentratie. Als kinderen die technieken telkens op eenzelfde manier toepassen en daarmee succes ervaren, wordt de aanpak geïnternaliseerd. Zo kunnen ze belangrijke slagen maken, en wordt de transitie van de les dus extra sterk. In totaal zijn er vijf Kwink-slagen die helpen om de vijf SEL-competenties goed aan te leren. De Kwink-slagen hebben overlap met elkaar, en zijn dan ook niet een-op-een aan een enkele SEL-competentie te verbinden. Hieronder vind je de Kwink-slagen met een korte uitleg erbij. Om een richting te geven, hebben we aan elke Kwink-slag een SEL-competentie gekoppeld.

1 De aardigspreker

De manier waarop kinderen met elkaar communiceren heeft veel invloed op hun onderlinge relatie. Een positieve manier van communiceren draagt bij aan een gevoel van veiligheid en vertrouwen. De aardigspreker is een techniek die kinderen leert om even na te denken voor ze wat zeggen, in plaats van meteen impulsief te reageren. Ook helpt deze techniek om te beginnen bij wat feitelijk gebeurt, zonder daar meteen een oordeel aan te verbinden. De techniek maakt kinderen bewust van het belang om iets op een aardige manier te zeggen.

Deze Kwink-slag kun je (onder andere) verbinden aan de SEL-competentie Besef van jezelf (emotionele competentie).

2 De keuzechecker

Kinderen maken voortdurend keuzes. Dat kunnen bewuste keuzes zijn tussen twee verschillende mogelijkheden, maar ook onbewuste keuzes ten aanzien van gedrag. De keuzecheck helpt kinderen om zich bewust te zijn van de keuzes die ze hebben. Deze techniek helpt om een afgewogen keuze te maken, ook rekening houdend met de gevolgen die deze keuze heeft voor een ander.

Deze Kwink-slag kun je (onder andere) verbinden aan de SEL-competentie Keuzes kunnen maken (morele competentie).

3 De verderkijker

Een belangrijke voorwaarde voor een prettige omgang met anderen is empathie: het vermogen om je in te leven in de ander. Een empathische houding betekent dat je je iets kunt voorstellen bij wat de ander ziet, hoort, voelt en denkt. De verderkijker is een techniek die kinderen helpt om hier concreet aan te werken.

Deze Kwink-slag kun je (onder andere) verbinden aan de SEL-competentie Besef van de ander (sociale competentie).

4 De zelfontspanner

In verschillende situaties kan het belangrijk zijn om tot rust te komen. Dat gaat niet altijd vanzelf. Vaste handelingspatronen kunnen helpen om het gevoel van stress te doorbreken en daarna op een ander energieniveau verder te gaan. De zelfontspanner helpt een kind om doelgericht te werken aan een rustig gevoel. Dat begint in het lijf en werkt door in het hoofd.
Deze Kwink-slag kun je (onder andere) verbinden aan de SEL-competentie Zelfmanagement (emotionele competentie).

5 De zelfvertrouwer

Zelfvertrouwen heeft te maken met een realistische kijk op wat je kunt en wat je niet kunt, en het vertrouwen dat dit voldoende is voor de taken en situaties die op je af komen. Aan zelfvertrouwen kun je bewust werken, zowel fysiek als cognitief. De zelfvertrouwer is een techniek die daarbij helpt.
Deze Kwink-slag kun je (onder andere) verbinden aan de SEL-competentie Relaties hanteren (sociale competentie).

Wanneer je met de analyse van de resultaten van Kindbegrip merkt dat je groep of een aantal leerlingen moeite heeft met een bepaalde SEL-competentie, kan het raadzaam zijn om te kijken welke Kwink-slag je nogmaals onder de aandacht brengt. Pak de (digitale) poster erbij en laat deze meerdere keren in de week terugkomen.

Je vindt de Kwink-slagen in Kwink onder Meer informatie.

Kwink emotiewiel

Het Kwink emotiewiel is het hulpmiddel waarmee Kwink op gestructureerde en voor kinderen herkenbare wijze emoties en emotiewoorden een plek geeft in de methode. Het instrument helpt ze taal te geven aan hun gevoelens en de nuances daarin. Als uit de vragenlijst naar voren komt (dat kan zowel uit de observatie van de leerkracht als uit de lijst die is ingevuld door de leerlingen) dat leerlingen hun emoties niet (voldoende) herkennen en benoemen, kan het nuttig zijn het emotiewiel nogmaals regelmatig aan de orde te stellen. In het midden van het emotiewiel staat het woord 'veilig'. Daaromheen bevinden zich in de eerste ring de acht basisemoties, in de tweede ring drie emotiewoorden die de basisemoties verder inkleuren en in de derde ring een uitbreiding van de emotiewoorden voor de bovenbouw.

Je vindt het emotiewiel in Kwink onder Meer informatie.

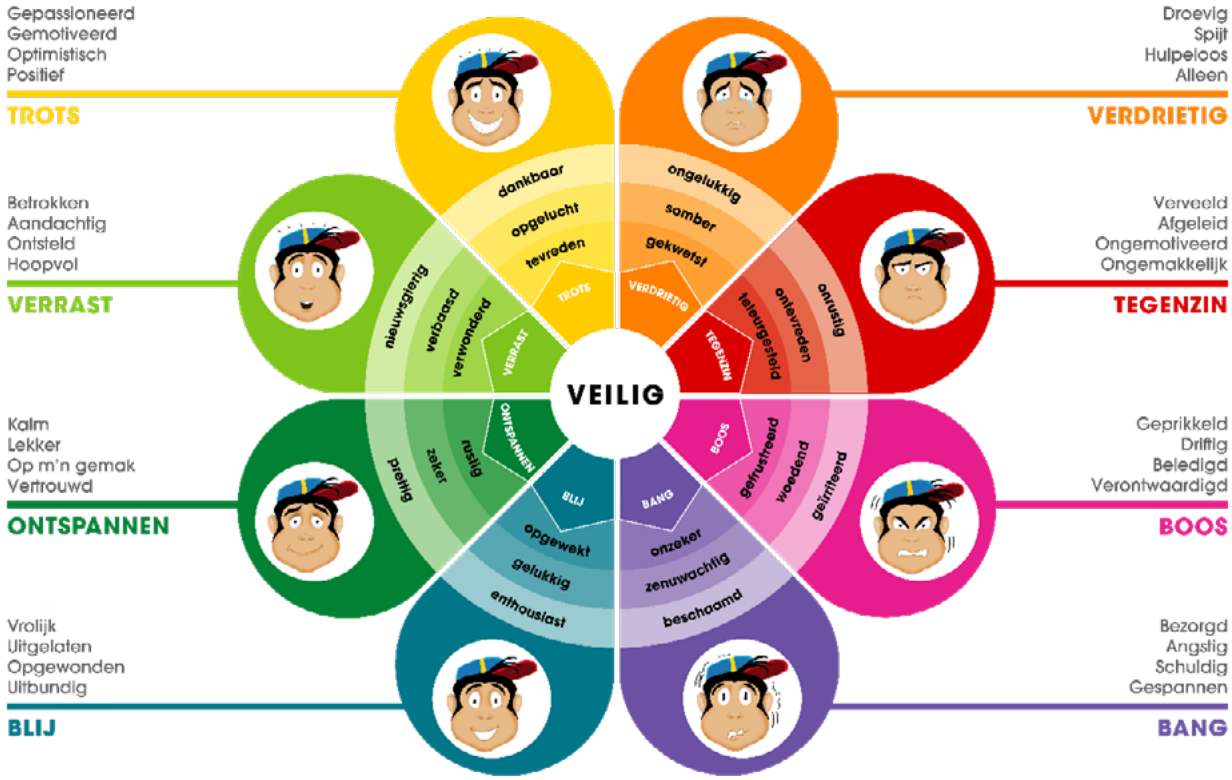

5) Kwink emotiewiel, bovenbouw

Circus IK

Op sommige momenten kan het hoofd van een leerling goed vol zitten met gedachten en/of emoties. Het is dan figuurlijk een 'circus' in het hoofd. Er is echter maar één persoon die invloed heeft op de keuzes die gemaakt worden, en dat is de leerling zelf. *Circus IK* laat de leerlingen zien dat er drie (basis) manieren zijn om te reageren op een situatie. De ene manier past beter bij een leerling dan de andere, maar de leerling heeft altijd een keuze en kan zelf de regie nemen. Zo leert de leerling dat hij niet hoeft te kiezen voor de manier die het beste bij hem past, maar ook kan kiezen voor een manier die handiger is in een bepaalde situatie. Want een andere reactie levert vaak een ander, en soms zelfs beter, resultaat op. Door dit te oefenen, worden de leerlingen beter in de emotionele competentie 'Zelfmanagement'.

Circus IK bestaat uit een katern voor de leerkracht én een poster (voor onder-/middenbouw[6] en voor de bovenbouw). Met het katern en de poster leg je een goede basis om actief te werken aan een veilige school en pedagogisch vakmanschap. Die basis is van groot belang om Kwink extra succesvol te laten zijn. *Circus IK* sluit dus ook goed aan bij de MSV-vragenlijst van Kindbegrip.

Je vindt deze materialen in Kwink onder Meer informatie.

6) Poster Circus IK voor onder- en middenbouw

Kwink-archief

In sommige situaties is de reguliere Kwink-les niet voldoende. Wanneer je extra lessen uit Kwink wilt geven, dan vind je in het lesarchief een aantal lessen die je erbij kunt pakken. Ze zijn gerangschikt per thema, maar je kunt ook terug naar een eerder schooljaar. Door deze lessen extra in te zetten, sluit je aan op de behoeftes van je groep. Wanneer je op groepsniveau merkt dat de leerlingen bijvoorbeeld de competentie zelfmanagement nog lastig vinden, is het goed om hier nogmaals een les over te geven. Kies dan niet voor de les die je een tijdje geleden gegeven hebt, maar zoek in het archief naar een eerdere les over dit specifieke onderwerp.

Je vindt deze materialen in Kwink onder Meer informatie.

Bronnen

Midden, G. van (z.d.). *Versterken van pedagogisch vakmanschap: Een gedifferentieerde gedragsaanpak voor de hele school.* Amersfoort: Kwintessens.
Overveld, K. van (2012). *Groepsplan Gedrag. Planmatig werken aan passend onderwijs.* Huizen: Uitgeverij Pica.
Overveld, K. van (2017). *SEL: Sociaal-emotioneel leren als basis.* Huizen: Uitgeverij Pica.

Nog beter werken met Kwink?

Kijk dan op
www.kwinkopschool.nl/trainingen.

kwintessens
Berkenweg 11
3818 LA Amersfoort
KWINK
VOOR SOCIAAL-EMOTIONEEL LEREN
www.kwinkopschool.nl